

Ale koolis

1490 Ale-õks-kõist, velekeist,
kallist kar´apoisikõist –
tuu oll´ õks täl kõnõ õga kõrra,
süämehaigus sõõgi man,
kõõ õks tä pallõl´ esekeist,
1495 esekeist, imekeist:
“Kuulõ^q õks , mu kull´a tätäkene,
mino mar´a maamakõnõ,
kar´a- taha õks ma –elo kaotõlla^q,
or´a-elo unõhtõlla^q!
1500 Kuul´ nakas õks kokko minemähe,
klass kokko kaldumma,
ma taha ka õks, ese, kuule minnä,
kandja, klasse kalduda!”
Ese õks sis tehke, esi ütél´,
1505 kohka kost´ kolm sõnna:
“Minga om õks meil sinno koolitõlla,
kar´ust klasse kallutõlla?
Sinnä tulõ õks küll vaja saapit,
pääle sirgit seerekeise!”
1510 Ime ka õks esele ütél´,
maama tätäle manidsi:
“Mul olõ-i ka õks perreh pindsakot,
musta särke murõhtõt!”
Ale heit´ õks sis jalga esele,
1515 kumard´ mar´alõ maamalõ.
Esi õks tä painut´ ne pallõl´,
Ale kumard´, kost´ sõnno:
“Kui ti õks lasõt, sis ma lää,
kui ti annat, sis ma astu!
1520 Paiu- tii õks ma -koorist kotakõsõ^q,
kiso niidsist kinä^q kangä^q.
Noid õks ma kua kuu valul,
arotõllõ ao valul,
nuu^q õks mul saava^q käpe^q kangä^q,
1525 käpe^q kangä^q, korgõ^q kota^q.
Kua õks ma pääväst mito paare,
kuu valul kuus paare.”
Ale õks jal imele ütél´,
maamalõ manitsõlli:
1530 “Esi õks ma tiiä, imekene,
tiiä, kallis kandjakõnõ:
ime, õks sa tunnõt nuu^q haina^q,
lille siset nuu^q leesige^q,
minga õks värme^q rābikot,
1535 linast rōivast leotõlla.
Kui sa õks naka-i värm´mähe,
naka-i mustast moodotamma,
sis ma õks [vala] valgõl sārgil,
astu rōivil alatuilsil –
1540 valgõl saa õks ma sārgil vali poiss,
kakõnuisil kallis miis!
Õga ināp õks ma pelgä-i naarjit,
katõ keele kandjit!

Õga minno õks taa naara-i naane tark,
1545 inemine mõistlik –
tuu õks taa naane minno naard´,
inemine imehtelli,
tuu om õks eis´ naane naarõtav,
põllõpitāj põlõtav:
1550 esi om õks tä löütõ lepestõst,
vällä tuudo toomistost,
esi and´ õks tä lehmä löüdjälle,
härä häü kaitsjallõ.”
Ale õks jal imele ütél´,
1555 maamalõ manitsõlli:
“Sedä õks ma tiiä selgehe,
tiiä õkva õigõhõ:
hamõh om õks hot´ sāläh halvost linost,
kaadsa^q jalah mul kakõno^q –
1560 imekene, õks sa paikat parebehe,
kõrda pite kõrrutõllõt,
õga panõ-i sa paiko pahepoodi,
viä-i pääle virilähe!”
Ime õks eis´ esele ütél´,
1565 maama tätält manidsi:
“Mi om õks küll Alel suur hood´a,
om tark tahtminõ.
Mi lasõ õks küll poiga proomi pääle,
Alet aost veit´ost -
1570 agu nakas õks täl elo idänemmä,
tarkus iih tands´mahe?”
Ese õks sis ütél´: “Mis sis!”,
kohka tätä: “Kuis sis!”
Ale õkssis kullõl´ ese jutto,
1575 ese jutto, ime jutto,
Ale õks sis naard´ kui nakõr,
oll´ kipõ kui kikas.
Tulõ-s õks täl unī maatõh,
linnu poisil lebäteh –
1580 tsuskõ õks tä tsuugõ, vidi viisa,
kooli kraame kokko pand´.
Ale nakas´ õks sis varra valmistamma,
inne päivä eht´mähe:
vell´o mõsk´ õks sis suu sorõhõhõ,
1585 koolipoiss puhtahe.
Ime õks sis Alelõ ütél´,
kandja kanalõ kadsat´:
“Ale-õks-sa-kõnõ, pujakõnõ,
kallis kooli-kanakõnõ,
1590 mõsku-i õks sa kässi katlah,
huhtku-i raudpaast –
katlast õks küll jääse karra magu,
raudpaast ravva magu,
kard tege õks su käe^q kahrõst,
1595 peopesä^q pitsitelles!”
Ime ütél´ õks sis armuga,
Alelõ kandja meelet kallil:

“Ale, õksmul armas latsõkõnõ,
kõkõ kallep kanakõnõ,
1600 uja joosõ^q õks sa viirde, uma poig,
kaivo mano, kallis lats,
uja- mõsõ^q õks sa –viil oigõhõ,
kaivo viil kallehe –
uja- saasõ õks sis –viil uhkõ poiss,
1605 kaivo viil kallis lats!
Poig, mingi-i õks sa mustalt muidõ mano,
tõrvaskand tõistõ mano –
muudsa mine^q õks sa poiss muidõ mano,
tammõtõhv tõistõ mano!
1610 Hää om õks sis sullõ ne muilõ,
illos õgalõ-ütele.
Kuulõ^q, mu kull’ a pujakõnõ,
mino kallis kanakõnõ:
õga õks taa puhtus poisse riku-i,
1615 valgus tii-i vaesõst –
puhtus tege õks küll poisi punatsõst,
valgus latsõ ladosast!”
Ale-õks-kõist, pujakõist,
kull’ a koolilatsõkõist –
1620 tekk’ õks nii, kui ime käsk’,
oll’ nii, kui maama opas’:
Ale mõsõ-s õks kassi katlah,
raputõllõ-s raudpaah,
kaivo juusk’ õks sis viirde kui kana,
1625 uja viirde kui udras,
kana õks sis mõsk’ kallest,
udras huht’ uhkõst.
Ime õks sis ütél’: “Ka nii!”
uma maama: “Vot nii!”
1630 Ale ehe õks sis iist, tasõ takast.
Selge olli õks täl vesi seerkale iist,
vallus vesi var’okaetus.
Sis läts õks tä kuule, kull’ a poig,
vali sinnä, vaenõ poiss.
1635 Ale oll’ õks küll tark, oll’ virk,
oll’ kavval’, oll’ kallis:
Ale tandsõ õks kuule tasatsõhe,
astõ sisse alatohe.
Kooli tiidse õks jo herre teretellä,
1640 kallit klassivanõbit.
Kooli- ütli^q õks sis –herrä^q: “Kohka poig
om tark tambo lats!”
Inne panni^q õks nää^q kirja timä nime,
Ale nime avvustõlli^q.
1645 Ale õks sis ütél’ väärimme,
vigurehe veerenimme:
“Ese- oll’ õks -esel Virges nimi,
pardsi hõimul Pago nimi.”
Oo õks tuud kolmõ kooliherrä,
1650 kalle latsõ karistajat –
targa säivä^q nää^q poisi tafle[=tahvli] mano,
veivä^q tafle veere mano.
Ale mõistsõ õks jo nimme kirotoilla,
tafle pääle taatõlla.
1655 Timmä kitt’ õks sis kolm kooliherrä,
Ale nimme avvustõlli.
Rikka^q tohi-s õks naarda^q riidit,

kakõnuise kaadsakõise:
viiso- naari^q õks nää^q –kaplo vigurihe,
1660 tsuvvakaplo tsumõlli^q,
kooli- naari^q õks nää^q –herrä kuuldmalda,
hellä hinge tiidmaldä.
Ale- õks sis –kõist, pujakõist,
kallist klassi-kanakõist –
1665 leevä- olli õks täl –kuur kotikoh,
kandsu ots karmaneh,
sei õks tä muidõ nägemaldä,
kakk’ tõistõ kaemaldä.
Kuur õks laul’ kotikost,
1670 kands ütél’ karmanest:
“Huul’ku-i õks sa, Ale, hundsakit –
leevä- süü^q õks sa –kuurt, kullus poiss,
leeväkandso, kallis lats!
Leevä- kasut õks sa –koorõl kullus poiss,
1675 leeväkandsul kallis miis,
leevä- anna õks ma –kands kavalut,
leeväkuur kulda miilt!
Leevä- olõ õks ma –kands vanõp sinno,
kuur mõnõst kulusap!”
1680 Ale istõ õks tuu päävä armahe,
armahe, ausahe.
Ale astõ õks sis kodo ausahe,
kaldo majja kallehe,
läts õks tä naardõh ime mano,
1685 umma tarrõ tandseh,
viiso^q õks jalah vibisivä^q,
tsuvvakabla^q kahisiva^q.
Ime õks sis kündõ küsümähe,
maama nõsse nõudmahe:
1690 “Kui säääl õks oll’, kull’ a poig,
vaesõ ese illos lats?”
Ale õks sis ütél’ naardõh,
kallis lats karõldõh:
“Oll’ õks küll mino miilt pite,
1695 mino meeleveräline!”
Ese ütél’ õks jäl kogone kurvastõ,
pajat’ meelel pahatsõl:
“Puja- õks sa –kõnõ, poisikõnõ,
latsõkõnõ, lastukõnõ,
1700 sinno veeti õks ehk viisokaplo piti,
kõnõldi tsuvvakõrvo,
virilä^q õks õt olli^q viisokabla^q,
kõvõra^q tsuvvakõrva^q?”
Ale õks sis ütél’: “Oh sa ull,
1705 turak tätä tuokat jutto!
Koolih tohi-i õks joht kiäke kurja tetä^q,
vika tetä^q veid’okõist –
kooli- omma^q õks säääl -ese^q ilmatarga^q,
klassi-tätä^q kado-kalle^q,
1710 kooli- omma^q õks taal –herräl kummõ^q kõrva^q,
kummõ^q kõrva^q, selge^q silmä^q,
kõrva^q õks täl kulsse^q kuusi poodi,
silme sisas’ viisi poodi.
Kui olli õks taa tuu tunnikõnõ,
1715 meil minodikõnõ,
meele pidi õks tä kõnõt kõrralist,
opas’ valla ullikõisi.

Latsõ^q olli^q õks sis vaike kui vits,
valla ulli^q oigõhõ:
1720 õga tohi-s õks mi kõvastõ kõnõlda,
mi hinkse hill´okõitsi,
kooli- om õks et –ese hiitramb,
tuu tätä tähtsäm!
Selle om õks tuu ese hiitramb,
1725 koolitätä tähtsäm:
meele opas´ õks tä ilma vigurit,
lugi taiva tarkut.
Tarkut õks ma kulsse kui takjas,
vigurit kui vihmatsirk.”
1730 Oo õks taad Ale eskeist,
kalle latsõ kasvatajat –
üldä^q tihka-s õks imp üttege sõnna,
kosta^q kattõ-kolmõ:
ilodo õks sis oll´ esekesel,
1735 kammõlik kasvatajal.
Ale ütél´ õks tuud esse ilmatargast,
koolitätät tähtsäst.
Ese õks sis puhas´ süämeest,
papa pall´o pahandõlli:
1740 “No jääme õks jo ilma umast pujast,
kalle latsõ kaotõllõ –
kavalus õks ar veese kavvõndõhe,
tarkus kuts Tartõhe!”
Ese õks sis imele ütél´,
1745 kandjallõ kadsatõlli:
“Küll sa õks no näet, naasekõnõ,
saat kaia^q, Kat´okõnõ:
ilma jääme õks mi ütest pujakõsõst,
kaiholitsõ^q kanakõsõst!”
1750 Ime õks sis usu-s ese jutto,
võta-s tõõst tõõsõ sõnna.
Hot´ timä ka õks üllä ullist ütél´,
ütél´ rutto rumalast,
küll õks taa ull´ arvo sai,
1755 turak tätä nummõrd tundsõ:
“Alel om õks jo väikost väkev jutt,
kanasõst kavala^q sõna^q.
Kui õks tä kasus suurõmbast,
pisokõsõ pikebäst,
1760 Alel saava^q õks sis sõna^q kui sõrmusõ^q,
lätt vessel´ viguritsõst.”
Seeni kõnõl´ õks ese tuud jutto,
tätä arot´ asõmõl,
kui õks tuu Ale tarrõ tull´,
1765 kanakõnõ sisse kaldõ.
Ese õks sis lõpõt´ uma jutu,
naaselõ nal´atamisõ,
kõik õks sis kulsse^q Ale jutto,
koolipoisi kuminat.
1770 Ale õks sis arot´ aavitsit,
lugi kooli lukmit.
Jälke tull´ õks sis hummok, nõssi päiv,
astõ ao veerekene.
Imekene õks jal rutto ruvva kiit´,
1775 kandjakõnõ süüke kai –
ime lasõ-s õks kuule sõõmaldä,
majast üvä maitsmalda,

miä õks oll´, tuud and´,
kehväline kiit´ süüke.
1780 Ale õks sis sei, Ale jõi,
läts õks tä kuule kukõli,
juusk´ poiss julgõhõ.
Puhm õks sis näkk´, tõõnõ näe-s,
kolmas ütél´: “Koes sa läät?”
1785 Ale õks käega heit´,
kulla, hinnäst kohrutõlli:
“Ma õks lää, koes ma tiia,
tandsi võtma tarkust!”
Takah õks kõik lauli^q kummõ^q kuusõ,
1790 lauli^q ladvolda pedäjä^q,
tõõnõ-õks-tõõsõlõ kõnõlli^q,
maah puu^q manitsõlli^q:
“Taa õks lask laulupoiss,
illos ilo-ehitjä.
1795 Kui õks tä toona kar´ah oll´,
kinä poiss kirä man,
kagoh sis õks karas´ kadajillõ,
pidi illo pedäjille.”
Kataj õks ütél´: “Kaunis poiss!”,
1800 petäj ütél´: “Pillihelü.”
Ale läts õks jäl kuule, kuis tä tiidse,
astõ klasse, kuis tä arvas´.
Käve õks tä päävä, tull´ pääle,
astõ tunni, sai tukõv:
1805 kuuga õks tä sai kullus poiss,
katõl kuul kallis Ale.
Kooli- hõikse^q õks jo –herrä^q kulusast,
oppaja^q oigõst,
et om õks jo Virges veerüs poiss,
1810 Pao kasus õks suust suur miis.
Häpe oll´ õks sis tõisilla kullõlda,
tõisil kanol kannatõlla.
Mitte saa-s õks nää^q midäge tetä^q,
kulla^q kohege minnä^q,
1815 võtta^q saa-s õks nää^q tõõsõ tarkut,
tõõsõ vell´o vigurit -
Alet õks küll ülti ausapast,
vaest poisse puhtapast!
Ale nakas´ õks kui kodo tulõmahe,
1820 pargiga painumma,
tõisil olli õks küll latsil süä täüs,
kalg miil kanasil.
Tii tohi-s õks nää^q pääl teotõlla,
palo pääl pahandõlla,
1825 sääl ütli^q õks nää^q takah säidse sõnna,
kuuldmalda kuus sõnna.
Tuu putu-s õks külge poisilõ,
astu-s jalgo Alelõ -
Ale tull´ õks kodo armahe,
1830 madaluistõ umma majja.
Imel oll´ õks näil üts lehmäkene,
kandjal üts Kar´okõnõ.
Ütte kutsi^q õks nää^q lehmä ütsält nimelt,
ütte Karr´o katsalt nimelt.
1835 Selle õks nää^q ütli^q mitmõlt nimelt,
viielt-kuvvõlt veerätelli^q:
kiä õks sis kuuld, mõtõl´ kolm,

kiä kai, ütél' kats.
Ale võtt' õks sis kätte rida riivi,
1840 pekko suurõ soolavaka.
Kodo tulliq õks sis korgõq koolilatsõq,
Ale poolõ ausa^q poisi^q.
Ale õks sis t'oorgat' ridatükkö,
hämmeš õks suula suulvakka.
1845 Tälle lauli^q õks sis tõõsõq koolilatsõq,
rikka^q vele^q veerätelli^q:
“Muido olõt õks sa, Ale, ausa poiss,
koolilats kulusap –
õga olõ-i õks taa ritk sino süük,
1850 soolaterä suu maidsõ!”
Ritk õks sis keelilä kõnõli,
suul tougas' tuud jutto:
“Kullõlgu-i õks sa, Ale, naardjit,
katõ keele kandjit!
1855 Kui õks taa tull' suur suvi,
suur suvi, kinä kevväj,
ritk õks sis kasus rikka aiah,
saasõ pikk pindre siseh.
Ritka söövä^q ka õks suvõl suurõ^q herrä^q,
1860 lipsa piimäl pitsitäse^q.”
Suul õks jal ütél' suulvakast,
soolaterä terävähe:
“Ütske süü-i õks suppe ilm-soolalda,
maidsa-i makõt ruvvakõist!
1865 Küll saadõ õks sa ridal rikas poiss,
soolateräl terräv miis –
ritk küll om süäme süük,
om kõva kõturuuh.”
Ale õks küll sei julgõhõ,
1870 läts süük süämehe,
tõõsõq irve^q õks kui pini^q peränulgah,
ütli^q Alet alatost:
“Alel käu-i õks joht moka^q muudsahe,
käu-i käsi kärmähe -
1875 ritk vidä õks sul moka^q virilähe,
nakas kiil kibisemmä!”
Ale ütles õks mitte midägi,
kosta-s näile kolmõ sõnna.
And' õks tä võidu rikkile,
1880 kullameele korgille -
olli^q õks nää^q suurõ^q suvõsõbra^q,
kinä^q sõbra^q keväjätse^q.
Ale käve õks sis jõulune kuule,
püüd' pühine olla^q.

1885 Jõulust ante õks jo tukõv tunnistus,
pardsi puhas paprõkõnõ.
Hüä olli õks sis ime meelekene,
kerge tätä keelekene.
Ese õks sis imega kõnõli^q,
1890 maama tätäga manidsi^q:
“Talo- saase ka õks -pujast tark lats,
alatost ausa lats!”
Alet õks sis ausat poisikõist,
kullust koolilatsõkõist –
1895 kipõ käve õks küll poiss keväjäni,
suurõl ilmal suvitsõl.
Kooli- ütli^q õks kõõ –herrä^q kulusast,
kiti^q timmä kibõhõhõ,
saadi^q õks nää^q kodo kulusahe,
1900 ime mano ehtsähe -
au olli õks täl muist ausap,
kohus tõisist korgõp.
Sis õks nää^q koolist kodo tulliq,
klassist kodo kalduva^q,
1905 kooli pante õks jo ussõ^q ummusehe,
tappa tark tarõkõnõ.
Ale õks sis imele ütél',
maamalõ manitsõlli:
“No panõ õks ma paika koolikraami,
1910 raiska-i neid raamatit –
mullõ tulõ õks vil sügüse vaja,
tagapäivi tarbist!”
Ime- õks jal –kene helläkene,
maamakõnõ, mar'akõnõ,
1915 no sinno õks ma painu pallõma,
heidä hellile sõnolõ:
õga lää-i õks ma, Ale, umma karja,
keerä-i uma kirä mano!
Uma panõ^q õks sa Kar'õ kabla otsa,
1920 Kir'okõnõ kõüdse külge,
sis vii^q õks sa Kires kesä pääle,
panõ^q halja haina pääle!
Hot' tulõ õks sul huul' hummogol,
tõõnõ ilda õdagol -
1925 vaehtõ- õks sul –pääl vaehtõlla,
panda tõõsõ paiga pääle –
ma taha õks ar minnä^q külä karja,
oidõ^q muidõ or'alisest!
Kallist saa õks sis rahha külä kar'ast,
1930 kullalõ kooliraha.”